

Ének-cselló-zongora kamaradarabok a romantikából

Készítette:

Egerlad Dóra BA III. eam. klasszikus ének

Babic Bíbor OT III. zenetanár zongora

Krajnik Balázs OT III. zenetanár gordonka-zeneismeret

PTE-MK

Témavezető: Dr. Váradi Marianna, adjunktus

Dolgozatunk témája az ének-hangszer triók, azon belül az ének-cselló-zongora kamaradarabok a romantikus korstílusban. Két éve zenélünk ebben a formációban, így lehetőségünk volt kiszélesítenünk a repertoár ismereteinket a tárgyalt korszakban. Kutatásunkból azt szűrtük le, hogy ebben az időszakban kevés hangszeres-ének trió született. Érdekességgé, találtunk meglepő összetételű triókat, például tuba-ének-zongora, harsona-ének-zongora, klarinét-ének-zongora. Az általánosan kedvelt felállású kamaradarabok közé tartozik az ének-fuvola-zongora, ez a barokk korra volt jellemző. A romantikában a vonós triók nagyobb szerepet kaptak. Ennek oka az lehet, hogy a dal komponálás újra felvirágzott és több nagyobb zeneszerző is írt dalokat. A dalciklus, mint műfaj ekkor jelent meg elsőnek, Ludwig van Beethovennek köszönhetően, majd több nagyobb zeneszerző követte mintáját / Robert Schumann, Franz Schubert/ és komponált dalciklusokat. Ezek többségében zongorakíséretes dalok. Később Gustav Mahler, Richard Strauss, már zenekari kíséretes dalokat is komponált. Kutatásunk célja az volt, hogy mik a jellemzői ezeknek a romantikus trióknak. Ezt szeretnénk bemutatni két művön keresztül. A két darab hangulata és témája különbözik egymástól, de a romantikus triók jellemzői jól bemutatathatók rajtuk.

1. *Joseph Glaeser: Vier Lieder für Singstimme mit Pianoforte und Violoncell*, azaz *Négy dal énekhangra zongorával és csellóval*. Ebből a ciklusból két dalt mutatunk be.

2. *Jacob Fabricius: Souvenir* azaz *Ajándék című* kompozíciója.

Joseph Glaeser dán-német zeneszerző és orgonista, 1835-ben született Berlinben és 1891-ben halt meg Hillerodban, édesapja szintén zeneszerző volt. Életéről nem sokat tudunk, de több műve is fennmaradt az utókornak. Az *Abendschlummer* a dalciklus első darabja. A további darabok: *Kein Echo*, *Schlaf auch du!*, *Lockung*.

Joseph Glaeser: Abendschlummer

Ez egy könnyedebb lélegzetvételű altatódal. A témaválasztásnál rögtön észrevehetünk egy romantikus jellemvonást. A kor zeneszerzőinek kedvelt témája az altató, álomba merülés vagy maga az álom. Ebben a korban sok zeneszerző menekülni akart a való világtól egy olyan helyre, ahol békességet talál, ez többnyire az *álomország* volt. Énektechnikailag egy könnyedebb darabról beszélünk, viszont a dal strófikussága miatt a nehézség az, hogy a versszakok sem dinamikailag sem előadásmódban nem lehetnek ugyanazok. A strófikusság is egy jellemzője volt a kamaratrióknak. Ez azonban nyilvánvalóan nem a romantikában jött létre, hanem már előtte is hallhattunk strófikus dalokat. A témát a cselló mutatja be elsőnek, ami szintén egy romantikus elem. Sok műben találkozhatunk azzal, hogy az énekszólam még nem szólalt meg, de a fő témát már ismerjük a csellista vagy a zongorista játékából. A dallam végig jelen van a zongora szólamban, ami akkordokban mozog, sokszor merész ugrásokkal. Az énekszólam mély fekvése miatt a csellistának és a zongoristának figyelnie kell az összhangzás arányaira. A romantikus triók előadásában az egyik legnehezebb feladat, a tökéletes arány megtalálása. Egy ének-cselló-zongora trióban legtöbbször az énekes van vezető szerepben, a zongorista és a csellista feladata az érzékeny együttműködés és összjáték. A zongora hangszer adottságaiból adódóan figyelni kell arra, hogy ne legyen túl hangos, és a pedállal is óvatosabban kell bánni. A csellistának pedig arra kell figyelemmel lennie, hogy az énekhanggal tiszta intonáció jöjjön létre.

Joseph Glaeser : Schlaf auch du!

Ennek a dalnak a jellemzője egy folytonos hullámvázis, amit a cselló-zongora párbeszéd képvisel. Ezzel a motívummal kezdődik és záródik a dal, más-más transzformációkban pedig végig is vonul a darabon. A tétel hasonló felépítésű, mint az előző, szintén strófikus. Cselló- zongora

bevezetővel indul. Mindkét dal altató, az *Abendschlummer* egy kisgyermeket ringat el, a *Schlaf auch du* pedig természeti képekben a város, az erdők és a hegyeknek lecsendesedését mutatja be. A természeti kép és a vidék nyugalma is, sokszor választott téma volt a romantikusoknál. A természetbe való visszavonulás jelentette a nyugalmat a zeneszerzőknek.

Jacob Fabricius dán zeneszerző volt, 1840-ben született Aarhusban és 1919-ben halt meg Koppenhágában. Főbb művei dalok voltak, illetve komponált még ezenkívül zongorára is. Munkásságát Franciaországban és Németországban ismerték el leginkább.

Jacob Fabricius: Souvenir

A mű mondanivalója egy szubjektívvallomás. A zene hangulata és a szöveg viszonya alapján egy viszonzatlan szerelemre következtethetünk. A romantika egyik, hanem a legtöbbet választott témája a szerelem. A darab szintén csellószólóval indul, mely megteremti a tétel különleges hangulatát. A drámai hangsúlya miatt a cselló és az énekhang egybeolvadásának arányaira kell törekedni. Itt ismét figyelni kell az arányokra, nem lehet, hogy van két szólista és egy kíséret, hanem hogy három egyenrangú partner ad elő egy művet. A dinamikai szélsőségek megvalósítása rendkívül fontos a dalban. A darab nehézsége a szokatlan belépések az ének szólamban. Az egész mű alatt rendkívül fontos az összjáték és a kamarapartnerek összhangja, a belépések, koronák és tempóváltás miatt. A darab végén léptékváltozás történik, felgyorsul a tempó, dinamikailag erőteljesebbé, így a hangulat drámaibbá válik. Ez is az egyik jellemzője a romantikus trióknak, hogy szinte bárhol változhat a tempó, és az alapvető karaktere a darabnak. A zene világosan tükrözi a szöveg mondanivalóját.

A művek szövegei és fordításai:

Joseph Glaeser: Abendschlummer (Karl Stelter)

Stör' nicht den Schlummer des Kindes
,heilig ist seine Ruh'
,leise auf Flügeln des Windes trug
ihm sein Engeln sie zu.
Da wo die Wiege gestanden,
der seine Seele entschwebt,
wird noch mit rosigen Banden
an seiner Zukunft gewebt.

Halb nur gehört es der Erde,
halb noch dem Himmel an,
noch trat des Lebens Beschwerde
hindernd nicht auf seine Bahn.
In seinen schlummernden Träumen liegt
noch das himmlische Glück;
o, aus den seligen Räumen
ruf' es nicht störend zurück!

Magyar fordítás

Ne zavarjátok meg a gyermek álmát,
szent az ő nyugalma,
csendesen a szél szárnyán vitték hozzá angyalai,
ahol a bölcső állt,
ahonnan lelke ellebeg,
jövőjét még rózsás szalagokkal szövö.

Csak félig tartozik a földhöz,
félig még az éghez,
nem állta útját az élet panasza sem;
szunnyadó álmaiban még ott lapul a mennyei boldogság;
ó, az áldott terekből nem hív vissza zavaróan!

Joseph Glaeser: Schlaf auch du! (August Heinrich Hoffmann von Fallersleben)

1. Die Sonne sankt, der Abend nach und stiller wird' auf Strass und Pfad, und süsser Friede
,Ruh' und Rast folgt auf des Tages Sorg' und Last.

Es schweigt der Wald, es schweigt das Thal: die Vöglein schweigen allzumal, sogar die
Blume nicket ein und schlummert bis zum Tag hinein.

2. Schon rieselt nieder kühler Thau auf Halm und Blatt, in Feld und Au.

Im Laube spielet frische Luft und Blüht' und Blume spendet Duft.

Der Abendstern mit güldnem Schein blickt in die stille Welt hinein, als rief' er jedem Herzen
zu: Sei still, sei still, und schlaf' auch du!

Magyar fordítás:

1.

A Nap elsüllyedt az esti éjben és csendesség lesz az utcákon, utakon és édes béke, nyugalom
és pihenés követi a nap gondjait és terheit.

Csendes az erdő, csendes a völgy, a madarak mind elhallgatnak, még a virágok is
elbóbiskolnak és szunyókálnak a nap folyamán

2.

Már csöppög lefelé hűvös harmat a szalmán és levélen a mezőn és a réten.

A kertben játszó friss csengő és nyíló virág áraszt illatot.

Az esthajnalcsillag az aranyló ragyogásával kémleli a csendes világot.

Hívogat minden szívet, legyél csendes és aludj te is!

Jacob Fabricius -Souvenir (Marceline Desbordes-Valmore)

Quand il pâlit un soir et que sa voix tremblante

s'éteignit toutàcoup dans un mot commencé

Quand ses yeux, soulevant leur paupière brûlante

me blessèrent d'un mal, dont je le crus blessé

Quand ses traits plus touchants éclairés d'une flamme qui ne

s'éteint ja mais

S'imprimèrent vivants dans le fond de mon âme: Il n'ai mait

pas, j'aimais!

Magyar fordítás :

Amikor elsápadt egy este,

a hangja remegett

kialudt hirtelen egy gondolat

amely így kezdődött:

Amikor a szemei felemelve égő szemhéjukat,

megsebesített engem egy olyan gonoszsággal

amiről azt hittem, hogy őt sebezte meg.

Vonásai meghatóbbak

melyet egy olyan láng gyújt meg

ami sohasem alszik ki.

Bevésődött a lelkem mélyére

Nem fogja tudni sohasem

Sohasem